

Psychophysiology

Дзвоник Г.П.

ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНА ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ

На основі аналізу стану проблеми емоційної стійкості людини, можна використати такі підходи до вивчення феномена емоційної стійкості як системного утворення. Так, почнемо з визначення місця емоційної стійкості як інтегративного системного новоутворення, що формується і виявляється як в екстремальних умовах професійної діяльності, так і у складних ситуаціях життєдіяльності в цілому. Місце цієї властивості особистості більшість авторів вбачають у межах достатньо розповсюдженої парадигми «особистість-стандіяльність». З раних визначень цього поняття емоційна стійкість як інтегративна властивість особистості (психіки), яка характеризується взаємодією емоційних, вольових, інтелектуальних, мотиваційних компонентів психічної діяльності, що забезпечують оптимально успішне досягнення мети діяльності у складних емотивних обставинах. Як впливає з цього визначення, в ньому достатньо різнобічно, хоча й узагальнено розкривається роль особистісних характеристик (емоційних, вольових, інтелектуальних, мотиваційних) у досягненні мети діяльності, що пред'являє високі вимоги до особистості з огляду на те, що діяльність реалізується у складних емотивних умовах. Проте, в цілому визначенні фігурує дволанкова парадігма: «особистість (її властивості, якості) – діяльність (оптимальне досягнення цілей)». Тому подальше уточнення емоційної стійкості як властивості психіки розглядається у напрямку вивчення впливу цієї властивості саме на діяльність. У поєднанні з поняттям «діяльність» стало розглядатися поняття «надійність», як щось більше, ніж оптимальне досягнення цілей діяльності.

Поняття «надійність», що зустрічалось спочатку, як надійність дій, праці, роботи, в подальшому стало уточнюватися про що свідчить поява термінологічного словосполучення «функціональна надійність». Пізніше

термін «надійність» почав використовуватися для діагностики суб'єкта діяльності, що відбито у словосполученнях «надійність льотчика», «надійність людини-оператора», з яким пізніше стали вживати поняття «стабільність» і «стійкість». Малося на увазі, що суб'єкти, які володіють деякими особистісними властивостями, здатні зберігати стійкі психофізіологічні показники для виконання професійно важливих функцій при зміні умов діяльності. Так, з перенесення поняття «надійність» з характеристики діяльності на суб'єкт діяльності відкрилися більш широкі можливості для персоналізації феномена «емоційна стійкість» людини. Дослідники цієї проблеми намагалися розмежувати декілька груп компонентів «надійності», а саме: професійно обумовлені компоненти надійності, мотиваційні компоненти і психологічні компоненти надійності. Крім того, до цієї групи компонентів віднесена й «саморегуляція професійної діяльності», під якою мається на увазі стійке збереження в процесі діяльності й мотивації. Так, останнім часом емоційну стійкість також називають «емоційно-вольовою стійкістю» й розглядають, як здатність психіки пристосовуватися до дії стресорів і факторів різного типу, зберігаючи високу функціональну активність. Польський дослідник Я.Рейковський фактично пропонує операціоналізувати феномен збереження високого рівня функціональної активності в умовах дії різних подразників як підтримку емоційного збудження таким, щоб воно, незважаючи на дію сильних подразників, не перевищувало порогів рівень. Отже, з подальших міркувань цього автора витікає, що під «пороговим рівнем емоційного збудження» він розуміє стан людини, який не виявляє порушень поведінки. Таким чином, щодо визначення поняття «емоційна стійкість» більшість дослідників проблеми обрала підхід до операціоналізації феномена, який базується на вивченні впливу змін у функціональному стані людини на показники ефективності діяльності складних ситуаціях. Автори досліджень емоційної стійкості, вивчаючи феномен у проблемі «особистість-стан-діяльність», вважають, що складні та екстремальні ситуації можуть впливати на суб'єкт діяльності. Інтегративні властивості особистості значною мірою впливають на функціональні стани суб'єкта, а актуалізація цих властивостей може стати фундаментом адекватної, передбачуваної, зваженої поведінки, або неадекватної, непередбачуваної поведінки, коли людина є емоційно нестійкою. Так, тривале емоційне напруження, найбільш виразно виявляється зовні у вигляді негативних емоцій, здійснює дезорганізуючий вплив на діяльність,

виконувану суб'єктом на її фоні. Це обумовлено негативним образом ситуації, що спрямовує зусилля суб'єкта на забезпечення найбільш вихідного виходу зі складної ситуації. Особливості загального функціонального стану мозку, характерні для стану емоційної напруженості (генералізоване збудження кори, порушення диференціації процесу її активації, послаблення слідової активності, тощо) призводить до змін у показниках перебігу психічних процесів, за якими можна операціоналізувати наявність цього стану, а також до змін у вищих психічних функцій, зокрема комунікативної. Останнім часом достатньо багато різних підходів щодо як адекватної зваженої поведінки, так і неадекватної, непередбачуваної. Як деякі детермінанти для їх розмежування, використовують поняття адекватність/неадекватність і здатність/нездатність до саморегуляції стану і поведінки. Аналіз наявних літературних даних щодо цього поняття показує, що з використанням наявних діагностичних методів вивчення феномена адаптації до складних умов діяльності дослідники зосередились більше на вивченні особистісних характеристик, що сприяють адаптації, ніж на пошук адекватної або неадекватної, непередбачуваної поведінки. Для розкриття сутності поняття «емоційна стійкість» придатна двофакторна модель взаємодії стану й особистість, яка може включати дві шкали: стабільні і динамічні риси особистості та стійкі і нестійкі психічні стани. Зміни в характеристиках діяльності повинні вивчатися як форма змін у характері перебігу психічних процесів, обумовлених психічними станами. Так, визначення емоційної стійкості значною мірою базуються на твердженні, що емоційно стійкими можна вважати суб'єкти, які незважаючи на високий рівень збудження, можуть забезпечувати успішне виконання діяльності. Високий рівень збудження у емоційно стійких суб'єктів спостерігається переважно у фазі тривоги, коли суб'єкт здійснює первинне оцінювання стресогенної ситуації. Залежно від характеру оцінювання і наявних у суб'єкта індивідуальних особливостей, що обумовлюють результати оцінювання, людина долає стан емоційного збудження, що змінюється у фазі стабілізації станом оптимального функціонування. Це означає збереження гомеостазу. Коли гомеостаз порушується, то шляхи розвитку станів, що обумовлені різними поєднаннями стійких особистісних властивостей суб'єктів, у тому числі, і властивостей темпераменту, а саме поява стану так званої «псевдо стабілізації стійкості», який забезпечується за рахунок перенапруження психофізіологічних ресурсів організму необхідних для успішного виконання діяльності.

Література

1. Аршава І.Ф. Емоційна стійкість людини та її діагностика: Монографія. - Д.: Вид-во ДНУ, 2006. - 336с.
2. Березин Ф.Б. Психическая и психофизиологическая адаптация человека. Л., 1988, - 270 с.
3. Ведяев Ф.П. Емоційно-стресові стани. - Київ, Здоров'я, 1979. - С.53-55.
4. Завалова Н.Д., Пономаренко В.А. Психические состояния человека в особых условиях деятельности// Психологический журнал, 1983. Т.4, № 6,
5. Картрайт С., Купер К. Стресс на рабочем месте. М., 2004. – 78с.
6. Кеннон В. Физиология эмоций. Л.: Прибой, 1927. – С. 120-128.
7. Космолинский Ф.П. Эмоциональный стресс при работе в экстремальных условиях. М., 1996. – 190 с.
8. Наенко Н.И. Психическая напряженность. – М.: Из-во Москов. Ун-та, 1976. – 112 с.
9. Рейковский Я. Экспериментальная психология эмоций. – М.: Прогресс. 1989. – 223 с.

MATERIALS

**OF THE XII INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**

PROCEEDINGS OF ACADEMIC SCIENCE- 2016

AUGUST 30 - SEPTEMBER 7, 2016

VOLUME 3

SHEFFIELD

SCIENCE AND EDUCATION LTD

2016

SCIENCE AND EDUCATION LTD

Registered in ENGLAND & WALES

Registered Number: 08878342

OFFICE 1, VELOCITY TOWER, 10 ST. MARY'S GATE, SHEFFIELD, S
YORKSHIRE, ENGLAND, S1 4LR

Materials of the XII International scientific and practical
conference Proceedings of academic science- 2016 .

Volume 3. Sheffield. Science and education

LTD - 100 стр.

Editor: Michael Wilson

Manager: William Jones

Technical worker: Daniel Brown

Materials of the XII International scientific and practical conference,
«Proceedings of academic science- 2016», August 30 - September 7, 2016

For students, research workers.

ISBN 978-966-8736-05-6

© Authors, 2016

© SCIENCE AND EDUCATION LTD, 2016

CONTENTS

PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY

Modern tendencies in methodology of psychological research

- Жумашев К.Б., Давлетова А.А. ЭЛЕМЕНТЫ КАЗАХСТАНСКОЙ СИСТЕМЫ МИРОВОЗЗРЕНИЯ..... 3
Назханова Г., Беличенко Л.П. КОМПОНЕНТЫ В СИСТЕМЕ ЛИЧНОСТИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО ОСУЖДЕННОГО 7
Абдрахманова Ж.А. ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ 11

Psychophysiology

- Дзвоник Г.П. ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНА ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ..... 14

Social psychology

- Корсун С.І. МЕТОД ЛАЙТ-АНАЛІЗУ – СИСТЕМНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕТОД ВИЯВЛЕННЯ ОБМАНУ 18
Кравчук С.Н. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ПРОФЕСІОНАЛГЕНЕЗУ ФАХІВЦІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ СЛУЖБ 22

PEDAGOGICAL SCIENCES

Distance education

- Басалаева О.Г. РЕАЛЬНЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ ON-LINE ОБУЧЕНИЯ 23
Тихонова И.Б., Баймулдина Г.А. ВЗАИМОСВЯЗЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ И МАСТЕРСТВА УЧИТЕЛЯ 26
Токтыбаева Г.С. КОМПЬЮТЕРЛІК САУАТТЫЛЫҚ-БҮГІНГІ УАҚЫТТАҒЫ БАСТЫ МӘСЕЛЕ 30
Балапанова К. Ж. МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ МЕҢГЕРТУДІҢ ЖОЛЫ..... 33
Злобина Л. Н., Рудных Н.В. ПРОЕКТ «LEGO – МАШИНЫ – ПОМОЩНИКИ» 38
Кударина А.С., Ашимханова Г.С. ПРОБЛЕМЫ КОРРЕКЦИОННО РАЗВИВАЮЩЕГО ОБУЧЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ..... 40

Перепелица О. О. Купчанко К. П., Яремий И. Н. ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ	44
Калмыкова Т.С., Белозерова Л.А. РОЛЬ НАПРАВЛЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ В ВЫБОРЕ ПРОФЕССИИ У ЮНОШЕЙ И ДЕВУШЕК	50
Володина В.Н. РОЛЬ НРАВСТВЕННО-ТРУДОВОГО ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА.....	56
Петрова М.М. РАБОТА С РОДИТЕЛЯМИ	60
Метель Л.І. ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ	63
Игнатенко О.В., Колесников А.С., Колесникова О.Г. ИНТЕГРИРОВАННЫЕ УРОКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ, КАК СПОСОБ ВСЕСТОРОННЕГО РАЗВИТИЯ РЕБЕНКА И АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ И МЫСЛИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧЕНИКОВ	67

Modern methods of teaching

Магруппова Қ.Ж. ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАЛАНЫҢ БЕЛСЕНДІЛІГІН АРТТЫРУ.....	70
Данко С.П.,Савускан Т.Н. ИЗ ОПЫТА ВНЕДРЕНИЯ БАЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЙ СИСТЕМЫ ОЦЕНИВАНИЯ УЧЕБНЫХ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ	73
Койбагарова П.И. БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ТОПТЫҚ ЖҮЙЕДЕ ОҚЫТУ ӘДІСІНІҢ ТИІМДІЛІГІ	79
Бородай В.В. ЦЕННОСТЬ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В КЛЮЧЕ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	85
Вострикова М.В., Чехранова И.В. ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА... 	88

Social pedagogy

Елисеев С.А. ОРГАНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА НА ОСНОВЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ВУЗА С СОЦИАЛЬНЫМИ ПАРТНЕРАМИ.....	91
CONTENTS	98